

AZ ÜRES OTTHON

The Empty Family című kötetéből

Visszajöttem ide. Körülnézhetek, és láthatom a gyengéd eget és a láthatár halvány ívét, ahogy a fény változik a tenger felett. Eső fenyeget. Ülhetek ezen az ósdi, magas széken, amit a Market Street-i bazár raktárából hozattam ide, és figyelhetem a tenger nyugalmát a ködös ég alatt.

Visszajöttem ide. Az évek során gondoskodtam róla, hogy a villanyszámla ki legyen fizetve, a telefont ne kapcsolják ki, takarítsanak, port töröljenek. És a szomszéd, aki gondját viselte a dolgoknak, Rita lánya, beengedte a postást vagy a csomagkihordót, mikor a FedEx kikézbésítette a megrendelt könyveket vagy festményeket, fotókat, mintha sürgős lett volna, hogy megérkezzenek, noha én magam nem is jöttem.

Minthogy magam nem jöttem.

Ez a tér, amiben most sétálok, ez volt álmaim tere: a szél szelíd hangja az ilyen napokon, mint ez a mai, ez volt álmaim hangja.

Tudnod kell, hogy visszajöttem.

A mountain bike kerekét (ingyen szállították a mosógéppel együtt) csak fel kellett pumpálni. Működött, mintha sosem lettem volna távol, nem úgy, mint a mosógép. Megtehettem a lassú álomutazást a városkán keresztül, le a dombon a kis homokbánya felé, aztán a sétány mentén, a távolban megannyi új lakókocsi és mobilház.

Az utazás végén, egy vasárnap reggel találkoztam a sógornóddal. Biztos mondta neked. Mindketten a vasárnapi újságok végeláthatatlan sorát tanulmányoztuk a városka szupermarketjében, mélzva, melyiket is vegyük meg. Ő megfordult, és a pillantásunk összekakadt. Évek óta nem láttam; azt sem tudtam, hogy még mindig megvan-e a házuk Bill-lel. Bill biztosan mondta neked, hogy itt vagyok.

De lehet, hogy még nem.

Lehet, hogy még nem látott téged. Lehet, hogy nem mesél el neked rögtön minden kis újságot, amit megtud. De hamarosan, hamarosan, Bill és te biztosan beszéltek, és mondja majd neked, mintegy apropóként, mint valami érdekességet, vagy éppen mint az új események egyikét. Képzeld, tudod kit láttam? Tudod, ki jött haza?

Mondtam a sógornódnak, hogy visszajöttem.

Később, mikor lementem a partra, a régi utat választva, a régi úton lefelé, mikor azon töprengtem, hogy fogok-e úszni, vagy hogy túl hideg lesz-e a víz, láttam őket felém jönni. Szép ruhát viseltek. Sógornőd kicsit megöregedett, de Bill friss volt, szinte fiatalos. Kezet fogtam vele. És nem volt mit mondani mást, csak a szokásosat, amit gyakran mondunk

itt: ránézel a tengerre, és mondod, hogy senki sem jár erre, s mondod, milyen üres minden, és milyen jó itt lenni egy fénylő és szeles júniusi napon, mikor senki sincs a láthatáron. Leszámítva a turizmust, az új házakat, és a pénzt, ami jön és megy. A partnak ez a kis nyúlványa rejtve maradt.

Szokatlan, különös időkben keveredtem ide a múltban. Elképzeltem ezt a találkozást, és a hangunkat a szél és a hullámok hangja közt.

És akkor Bill beszélt nekem a teleszkópról. Biztos mondta, vettem egyet Amerikában. Ott olcsóbbak, sokkal olcsóbbak. Mesélt nekem a szobáról, amit ő épített Velux ablakokkal, és a kilátásról, és hogy mennyire nem volt ott semmi más, mint a szék és a teleszkóp.

Évekkel ezelőtt, tudod, mutattam nekik ezt a házat, és tudtam, hogy emlékszik erre a szobára, kicsiny szoba, ahol most ülök, tele változó fényekkel, mintha csak egy hajón volna az ember. Olcsó távolbalátóm volt, hogy figyelhessem a fényt Rosslare-ból, és a világítótornyot meg a fura vitorlánhajót. Most nem találom őket, pedig ahogy megjöttem, próbáltam arra nézni. De mindig azt gondoltam, hogy egy teleszkóp túl idétlen, súlyos volna, nehéz használni és dolgozni vele. De Bill azt mondta, az övé egyszerű.

Azt mondta, ugorjak be, és nézzem meg, bármikor, egész nap ott lesznek. A sógor-nőd kicsit aggódva nézett rám, mintha újból szükségem volna rá, ahogy szükségem volt rá anyyi éven keresztül, mintha most még egyszer jönnék, szólítva őt az éjjel. Haboztam.

„Gyere, igyál egyet velünk” – mondta. Tudtam, hogy a jövő hétre vagy valamelyik más hétre gondolt; tudtam, hogy távolinak akart tudni.

Nemet mondtam, de jövök majd, egy percre, megnézni a teleszkópot, ha ez oké, talán később, de csak a teleszkópért. Érdekel a teleszkóp, és nem bántam, hogy azt akarta-e, hogy aznap vagy később jöjjek. Elváltunk, és én északnak, Knocknasilloque felé, ők pedig a gát irányába vették az útjukat. Nem úsztam ezen a napon. Elég sok minden történt. Ez a találkozás elég volt.

Később teljesen elnyugodott minden, ahogy gyakran szokott. És mikor a nap halódó, rézsútos sugarait a ház hátsó ablakára bocsájtotta, azt gondoltam, lemegyek, és megnézem a teleszkópot.

Égett a tűz, és emlékszem, az asszony azt mondta, hogy a fia nemsokára itt lesz. Nem emlékszem a nevére, de meglepődtem, amikor megállt a hosszú, nyitott szobában, melynek ablakai két oldalon a tengerre néztek. Kisfiú kora óta nem láttam. Bizonyos megvilágításban te is lehettél volna, olyan, mint akkor voltál, amikor először találkoztunk: ugyanaz a haj, ugyanaz a magasság, ugyanaz a testsúly és alak, ugyanaz a báj, ami már jelen lehetett nagyanyátok vagy nagyapátok lényében vagy talán még előbb valakinél – édes mosoly és figyelmes tekintet.

Elléptem tőlük, és Bill-lel, aki ügyetlenül állt rám várva, mentem a kis lépcsők felé, és aztán lefelé a szobába, ahol a teleszkóp volt.

Gyűlölöm, ha mutogatják nekem, hogyan kell a dolgokat csinálni, tudod. Megszerelni egy konnektort, vagy beindítani egy bérelt kocsit, vagy megérteni egy új mobilt – nekem évekbe telik, és frusztrációt vált ki belőlem és valami szinte örült kényszert, hogy elrohanjak, és összekuporodjak magamban. Most egy zárt térben voltam, megmutatták, hogyan kell a teleszkópon keresztül nézni, kezemet Bill vezette, hogyan forgassam és emeljem meg, és fókuszáljak. Türelmes voltam vele, egy percre elfeledkeztem magamról. Ő a hullámokra figyelt, messze, s aztán hátralépett.

Tudom, hogy azt akarta, nyúljak a teleszkóphoz, hogy fókuszáljak a Rosslare-kikötőre, a Guskar-sziklára vagy a Raven Pointra, a parton a Curracloe-ra, hogy értsek egyet vele abban, hogy mennyire világosan lehet látni még az alkonyuló esti fényben is. De amit először mutatott nekem, elámított. A mérföldnyi távolságban lévő hullámok, tisztaság és izgatottság magányuk, unott közönyösségük a sorsuk iránt majdnem hangos felkiáltásra készítetett, arra vezetett, hogy megkérjem, hagyhatna-e egyedül egy rövid időre, hogy mindezt befogadjam. Hallottam lélegzeni mögöttem. Felöltött bennem, hogy a tenger nem valami féle rajz, hanem küzdelem. Semmi sem számít ezzel a ténnyel szemben. A hullámok, mint emberek harcoltak ott, öntudattal és akarattal, a sorssal, és szépségük magabiztos érzékével.

Tudtam, amint visszatartottam a lélegzetemet és figyeltem, hogy a legjobb az volna, ha nem maradnék sokáig. Megkérdeztem, nem bánná-e, ha még egy pillanatig tovább néz-

ném. Mosolygott, mintha maga is ezt akarta volna. Veled ellentétben, akit sosem érdekelték a dolgok, testvéred olyan ember, aki szereti a saját tulajdonát. Gyorsan megfordultam, és aztán egy hullámra figyeltem, minden különösebb ok nélkül. Fehér és szürke színe volt, és egyfajta kék és zöld. Mint egy vonal rajza. Nem ingadozott, de nem is állt nyugodtan. Csupa mozgás volt, csupa loccsanás, de ugyanakkor tiszta tartózkodás is, teljesen magára összpontosított, ahogy figyeltem. Elementáris tartása volt, valami, ami felénk jön, majd mintha védene minket, de helyett semmit sem tett, és vállrándító iróniával visszavonult, sugallva, hogy ilyen a világ és a mi időnk benne, minden lehetőség felcsillantásával, minden bonyolultsággal és sietős lázzal, végül is semmiben végződve egy kis partszakaszon, hogy majd visszatérve csatlakozzon az egész kietlen családhoz, ahonnan egyedül kiszakadt, kitört ezzel a bátor, ismeretlen energiával.

Egy pillanatilag elmosolyodtam, mielőtt megfordultam. Mondhattam volna neki, hogy a hullám, amit figyeltem, ugyanarra a szeretetre volna képes, amire mi vagyunk képesek az életben. Ő mondhatta volna a sógornódnak, hogy Kaliforniában kicsit begolyóztam, ami valóban lehetséges, mire én mondhattam volna, mialatt te csendesen és türelmesen mosolyogtál, hogy nincs ebben semmi rossz. Te, végül is, magad is begolyóztál a magad idejében. Vagy talán lenyugodtál azóta, hogy elhagytalak, talán a múltó évek segítettek rendbe jönni.

Mielőtt hazajöttem, szombatoként, télen és kora júniusban, elkocsiztam a városból Point Reyesbe, GPS-em a maga ausztrál akcentusával instruált, merre kell fordulni, milyen sávban kell haladnom, és hány mérföld van még hátra. Már ismertek engem az állomáson, ahogy a GPS nevezte, a sajtüzletben, ahol kenyeret és tojást is vettem, a könyvüzletben, ahol könyveket vettem, Robert Hass és Louise Gluck verseit, és egyszer megtalálták nekem William Gass könyvét: a *Szomorúnak lenni*t, amit szintén megvettem. Megvettem a heti gyümölcsöt, és aztán, ahogy az idő melegebbre fordult, leültem a posta előtt, elfogyasztva a grillezett osztrigát, amit egy mexikói család készített a szupermarket melletti standon.

Mindez pusztán előkészület volt a South Beach-hez és a világítótoronyhoz való kocsizáshoz. Olyan volt ott vezetni, mint ide, ahol most ülök. Valahányszor egyet fordulsz, tu-

dod, hogy közeledsz a világ végéhez. Ugyanolyan elhagyott légköre van, mint egy költő utolsó néhány versének, vagy Beethoven utolsó vonósnégyeseinek, Schubert utolsó dala-
inak. A levegő más, és az a mód is, ahogy a szélfúttá növények nőnek, feszesen és görcsö-
sen. A láthatár tiszta fehérség, üresség, alig van néhány ház. A föld és tenger határához kö-
zeledsz, ahol nincsenek hívogató partok vagy vendégházak, vonzó színekkel, vagy játszóte-
rek és fagylatozók, inkább figyelmeztetések a veszélyre és a meredek sziklákra.

Point Reyesnél hosszú homokpad van és néhány dűne, aztán a szenvedélyes és kérlelhe-
tetlen tenger, túl nyers és kiszámíthatatlan az úszók és szörfölők számára, vagy akár a sé-
tálóknak is. Figyelmeztetések, mondják, hogy ne menj túl közel, hogy a hullám akárhon-
nan jöhet, erőteljes sodrással. Nem voltak sehol életmentők. S ahogy szombatoként ott
álltam, szemben a széllel, olyan óvatosan mozogva a part szélein, ahogy csak tudtam, fi-
gyelve minden hullám hozzám-ütődését, amint alábbhagyott a sodrás ereje.

Hiányzott az otthon.

Hiányzott az otthon. Kimentem minden vasárnap Point Reyesre, és így hiányozhatott
az otthon.

Az otthon az az üres ház volt, távolabb a Ballyconnigar sziklától, egy ház, tele becsö-
magolt tárggyal, kisebb festmények és rajzok a Bay Area-ból, egy Vija Celmins-nyomat,
néhány hidat és folyót ábrázoló fotó, néhány könnyű szék, mintás szőnyeg. Az otthon
egy szobányi könyv volt a ház hátsó részében, két hálószoba fürdőszobákkal körülöttük.
Az otthon az a kis szoba volt a ház csúcsán, kivájva a tetőből, egy szoba üvegajtóval, mely
a cseppnyi balkonra nyílt, ahol állhattam a tiszta éjszakákon, és bámulhattam a csillago-
kat, és láthattam a Rosslare kikötő fényeit és a Tuskar Rock világítótornyának villanásait,
és azt a halvány vonalat, ahol az éjszakai égből sötét tenger lesz.

Nem tudtam, hogy minek ezek a magányos kirándulások Point Reyesre januárban,
februárban, márciusban, áprilisban, májusban, majd a visszatérés a vásárolt élelemmel –
mintha San Franciscóban hiány volna bármiben is –, nem tudtam, hogy ez volt a mód-
ja annak, hogy éreztessem magammal, hazamegyek, az én megbocsájtó tengeremhez, egy
lágyabb, otthonosabb partra, az én világítótornyomhoz, kevésbé drámai és kevésbé hosz-
szú szenvedésemhez.

Kitakartam az otthon képét a fejből, mert az otthon nem pusztán ez a ház volt, ami-
ben most vagyok, vagy ez a véges táj. Néha, mikor a Point Reyes-i világítótornyhoz ko-
csiztam, azzal is szembe kellett néznem, mi minden volt az otthon. Felszedtem néhány
követ, és az ülés mellé helyeztem, és azt gondoltam, hogy talán Írországba vihetném őket.

Az otthon néhány sír volt, ahol apám nyugszik Enniscorthy városán kívül, közvetlenül
a Dublin Road mellett. Ez volt a hely, ahova nem küldhettem csomagokat vagy festménye-
ket, szignált litográfiákat, kettős csomagolással, a feladó címével a csomag hátsó oldalán.
Semmi ilyesminek nem volt már értelme. Ez az otthon töltötte be álmaimat és ébrenléte-
met, sokkal inkább, mint bármi más változata az otthonnak. Azt álmodtam, hogy egy-egy
követ helyezek a sírra, mint a zsidó emberek teszik, vagy a katolikusok, akik virágot visznek.
Elmosolyodtam a gondolatra, hogy a jövőben néhány régész jön majd ezekhez a sírokhoz,
a csontokat és a földet tanulmányozni, és írnak egy dolgot az elszórt kövekről, ame-
lyeket a Csendes-óceán hullámai mostak, és a régészek spekulálnának ezen a bolondságon,
milyen indíték vagy gyengéd vágy okozhatta, hogy valaki ilyen messziről idehordja őket.

Az otthon az két ház is volt, melyeket rám hagytak, mikor meghaltak, és amelyeket el-
adtam a gazdasági fellendülés csúcsán, ebben a kicsiny, különös országban, ahol az árak
olyan magasra emelkedtek, mint Ikarosz, Daidalosz fia, akít atyja óva intett, hogy ne re-
püljön túl közel a naphoz vagy a tengerhez, és Ikarosz nem fogadta ezt meg, és akinek
szárnyai megperzselődtek és elolvadtak a nap hevétől. Amit ezért a két házért kaptam, sza-
baddá tett engem, jelentsen ez a szó bármit, de akárhogy is, ameddig élek, nem kell töb-
bet dolgoznom. És talán nem is kell többet aggódnom, bár ez most fanyar tréfának tűn-
het, de mégis talán nevetetek ezen is, ahogy az idő múlik.

Követni fogom őket a sírok egyikébe. Van ott hely számomra is. Egy napon egyszer el-
megyek oda, és állván a sír mellett, gondolhatok a Slaney feletti fényre, a szürke ír fényre
a víz felett, és tudom, hogy én is, mint mindenki, aki megszületett, végül is sötétségre lesz
ítélve, olyan sokáig, amíg az idő tart. És mindaz, ami ebben a házban az enyém, ez a fény,

ez a szabadság és akarat, ha van bennem bátorság időmet a tenger figyelésével tölteni, megjegyezni változását és a hangját, ahogyan él, tanulmányozni a látóhatárt, hallgatni a szél zúgását, vagy épp a nyugalmat, ha nincs szél. Nem repülök még legmélyebb álmomban sem túl közel a naphoz vagy túl közel a tengerhez. Mindezek a lehetőségek megszűntek.

Bárcsak tudhatnám, hogyan lehet színeket létrehozni. Olykor, mikor tanítottam, kinéztem az ablakon, és azt gondoltam, mindaz, amit mondok, könnyen megtalálható, és már mások végiggondolták. De van egy kis kő, amit a partról hoztam, és most nézem, egy viharos éjszaka után és a nappali szürke ég alatti tenger felett. Kora reggel van itt a házban, ahol a telefon nem cseng, és csak a postás jön olykor néhány számlával.

Itt van most előttem az asztalon. Elég erős a tenger ahhoz, hogy minden követ fehérre mosson, vagy egyformává tegye őket, ahogy a homokszemek csakugyan egyformák? Nem tudom, hogy a kövek hogyan állnak ellen a tengernek. Ahogy tegnap a nyirkos késő délutánon sétáltam, a hullámok szelíden jöttek, hogy megrezegtessék a köveket a parton, azokat, amelyek nagyobbak voltak, mint a kavicsok, és mindegyiknek más színe volt. Megfordíthatom most ezt a zöld követ, amit hazahoztam, és látható, hogy egyik oldala kevésbé sima, mint a másik, mintha egy kis maradék volna, egy töredék, mely valamikor része volt egy nagyobb tömegnek. Nem tudom, meddig maradt volna, ha nem mentettem volna meg: nem tudom, mennyi egy kő élettartama a Wexfort Beachen. Tudom, hogy milyen könyveket olvasott George Eliot 1876-ban, és milyen levelet írt és milyen mondatokat fogalmazott, és ez talán elég tudnivaló. A többi tudomány, és én nem foglalkozom tudománnyal. Lehet, hogy sok dolog lényegét elmulasztom – a gyengéd szélcsendet nappal, a fecskék repülését, hogyan jelennek meg ezek a szavak a vásznon, ahogy leírom őket, a kő zöld valóságát.

Nemsokára döntenem kell. Fel kell hívnom a kocsiszolgálatot a dublini repülőtéren, és meg kell hosszabbítani a kölcsönzés idejét, amíg meg akarom tartani a kocsit. Vagy egyszerűen vissza kell adnom a kocsit. Vagy szerezni egy másik kocsit. Vagy visszatérni ide kocsit nélkül, néhány taxi-telefonszámmal. Vagy egyszerűen elmenni. A múlt éjjel, mikor a vihar elcsendesült, és nem volt semmiféle hang, teleszkópokat kerestem online, néztem az árakat, megpróbáltam megtalálni azt, amit Bill mutatott nekem, amit elég könnyű volt kezelni. Sokáig tanulmányoztam a szállítás idejét, és a várakozásra gondoltam, egy hétre vagy hat hétre, amíg az új eszköz megérkezne álmaim házához egy új álmossal, ide, a távoli hullámokhoz, nagy csomagként egy kis teherautóban. Elképzelttem, hogyan állítanám fel itt magam előtt, ahol most ülök, egy háromlábos, amit szintén megrendelhetnék, és kezdeném figyelni, nem sajnálva az időt, hogy a víz fodrozódó vonalát lássam, a világ egy darabját, közömbösen az iránt, hogy vannak szavak, amelyek leírhatnak dolgokat, és hogy van nyelvtan és vannak igék. Szemem magányosan, saját történetével telítve kétségbeesetten törekedne, hogy elszökjön, megszüntessen, felejtse: most figyel, éberrel figyel, miként a tudósok a gyógymódokat tanulmányozzák, elhatározva, hogy néhány napig nem gondolnak szavakra, végső soron a színeknek, a tenger kék-szürke-zöldjének és a hullámok fehérségének a nevei nem gátolhatnak meg abban, hogy tökéletesen megfigyeljem a dús káoszt, amit a színek ide-oda sodornak. ■ ■ ■

Fordította Bíró Yvette

Colm Tóibín (1955): kortárs ír regényíró, irodalmár, esszéista és kritikus. 1990-es (*the South*) című könyvével jelentkezett be a kortárs irodalomba, addig a *Magill* magazin munkatársa volt és újságírásból élt. Azóta számos könyve jelent meg, amelyekből említendő a Henry Jamesről szóló *the Master* (2004) és a 2009-es *Brooklyn*, ami magyarul is olvasható, ill. Nick Hornby forgatókönyve alapján film is készült belőle. Számtalan egyetemen (Columbia, Princeton, Stanford, Manchester) tanított (a University of Liverpool épp idén nevezte ki kancellárjává és nagykövetévé), és közel húsz díjat nyert el, legutóbb a *Nora Webster* c. regényért 2015-ben.

Bíró Yvette: Budapesten született. Mintegy negyven éve New Yorkban és Párizsban él. Az NYU emeritus professzora. Esszéista, forgatókönyvíró. Könyvei többek között magyarul, angolul és franciául jelentek meg.